

MAKKAI-ILKEI ILDIKÓ

1956 A KORABELI SAJTÓBAN

(OKTÓBER 23-A ÉS DECEMBER 31-E KÖZT MEGJELENT HAZAI ÉS KÜLFÖLDI SAJTÓTERMÉKEK ALAPJÁN)¹

A 20. század „fekete” történelméből kis, „fehér” szigetként emelkedik ki az 1956-os magyar forradalom. Hogy lehet, hogy ennyi hősiesség, bátorság született egy nép akaratából?! Hogy lehet, hogy tatár, török, Habsburg, orosz veszedelem, pusztítás, elnyomás, irtás, elnémitás után még mindig itt állunk?!

Egy megvalósíthatatlan eszme több ezres áldozatát aratta évtizedeken keresztül, és nem lehetett ellene semmit tenni. 1956-ban Magyarországon és – csíráiban – Erdélyben is megpróbálták a lehetetlent, de az „ördögi körből” nem volt szabadulás. 1956-ban a magyar nép, Nagy Imrével az élen, a szabadságot akarta, végre szabad Magyarországot sok száz év után. Kevesen voltak, s egy óriási birodalom jól felfegyverzett katonáival szemben alig tehettek valamit.

A romániai magyar nyelvű újságokat átnézve elszomorító, milyen mértékben ferdítették el – *kellott* elferdíteniük! – az igazságot; a forradalmat *ellenforradalom*má, nyugati reakciósook, fasiszták, hitleristák (!) mozgalmává alacsonyították, amely a „népi demokrácia” ellen, az úgymond legtökéletesebb rendszer ellen lázadt. Ezek az újságcikkek kivétel nélkül a kommunista rendszert védik, a valós eseményeket pedig elhallgatják vagy elferdítik. A szovjet csapatok november 4-i bevonulása úgy szerepel, mint a legjobb megoldás a fasiszta bandák megfélemlítésére, megsemmisítésére. Nem volt szabad az igazságot kimondani, mert ez a kommunista rendszer hibáira, elviselhetetlenségére derített volna fényt, ami a rendszer megdőlésével fenyegethetett. Ezért folyt a megtorlás is titokban, óriási embertelenségek közt.

Mi, késői – mégis közeli – utódok csak csodálni tudjuk azt a páratlan kiállást, a bátorságot, az elszántságot, amit akkor magyar népünk tanúsított.

Az alábbiakban a kor két romániai magyar napilapjának, az *Előre* című országos napilapnak („a Román Népköztársaság Néptanácsainak lapja”) és a *Vörös Zászló* című, regionális marosvásárhelyi napilapnak (az RMP Magyar Autonóm Tartományi vezetősége és a Tartományi Néptanács lapja) számaiból tallózunk. Megkíséreljük párhuzamosan végigkövetni a két napilap híreit, közléseit a magyar forradalommal kapcsolatosan.

1 2004-ben készült dolgozat a Múzeum Közhasznú Alapítvány által kiírt pályázatra – 2. díj

Előre, X. évfolyam 2796 sz. **1956. október 18.**²

A lapszám 4. oldalán olvasható Nagy Imre levele, amelyet a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségéhez intézett október 4-én. Ezt korábban közölte a *Szabad Nép*, ezért a levél ez újságban megjelent részletét nem idézem.

Az *Előre* **október 25**-i száma először ad hírt a magyarországi eseményekről: *Ellenforradalmi felkelési kísérlet* címmel:

„Október 23-án este felforgató reakciós szervezetek Budapesten kísérletet tettek egy ellenforradalmi lázadás kirobbantására a népi hatalom ellen. A reakciós erők nyilvánvalóan hosszú időn át készítették elő ezt az ellenséges kalandot s rendszeresen a törvényes hatalom elleni akciókra izgatták a népellenes elemeket.

Az ellenséges elemek a magyar fővárosban október 23-án este lezajlott diáktüntetés ürügyén kivitték az utcára az általuk előre megszervezett csoportokat. Ezek a csoportok képezték a lázadás magvát. Az ellenséges elemek agitátorai zavart keltek a népben és igyekeztek tömeges zavargásokat provokálni.

A zavargók megtámadtak számos közintézményt és állami vállalatot. Fasiszta huligánok minden mértéket túllépve fosztogatni kezdték az üzleteket... Lázadó csoportok, amelyeknek sikerült szert tenniük fegyverekre, egyes helyeken vérontást okoztak.

A forradalmi rend erői ekkor kezdtek ellenállni a lázadóknak. Nagy Imrénnek, a Minisztertanács újonnan kinevezett elnökének rendeletére a városban kihirdették az ostromállapotot.

A Magyar Népköztársaság kormánya segítséget kért a Szovjetunió kormányától

E kérésnek megfelelően a Varsói Szerződés alapján, a Magyarországon állomásozó szovjet katonai egységek segítséget nyújtottak a Magyar Népköztársaság csapatainak, hogy helyreállítsák Budapesten a rendet.

A munkások számos iparvállalatban fegyveres őrséget állítottak, s fegyveresen ellenálltak a banditáknak, akik megpróbálták megrongálni és szétrombolni a berendezéseket.

Október 24-én, az esti órákra az ellenséges kalandot felszámolták. Budapesten helyreállt a rend. Nagy Imre október 24-én rádióbeszédet mondott, [...]” amelyben nyugalomra, a rend megőrzésére intett.

„Az ellenforradalmárok azon kísérlete, hogy híveket toborozzanak Debrecenben és néhány más városban sikertelen maradt. [...]

Magyarország dolgozói a legnagyobb felháborodásuknak adnak kifejezést az ellenforradalmárok bűnös cselekedeteivel kapcsolatban, és biztosítják a pártot

2 A továbbiakban az idézett napilap címét és megjelenési időpontját tüntetjük fel.

és a kormányt, hogy készen állnak a népi demokratikus rendszer bátor megvédésére. [...]"

Az *Előre* **október 26-i** száma közli: *Budapesten állandóan javul a helyzet.* A cikkben „Nagy Imre elvtárs és Kádár János elvtárs rádióbeszédét” ismertetik.

„A budapesti rádió jelentése szerint Magyarországon a helyzet állandóan javul. Az ellenforradalmi lázadást felszámolták, a fegyveres támadások mind elszigeteltek. Egyre több üzembe kezdik meg a munkát. [...]

Október 25-i rádióbeszédében Nagy Imre elvtárs ezt mondta többek között: »Az elmúlt napokban hazánk tragikus eseményeket élt át. Az ellenforradalmi bujtatók fegyveres támadást indítottak népköztársaságunk ellen.« A továbbiakban Nagy Imre elvtárs felszólította a lakosságot, hogy segítsen a kormánynak politikája megvalósításában, a rend és nyugalom helyreállításában.

Kádár János elvtárs a Magyar Dolgozók Pártja központi Vezetőjének első titkára kifejtette, hogy a párt vezetősége szilárdan el van határozva a Népköztársaság ellen irányuló fegyveres támadás felszámolására. A dolgozók, a munkásosztály, a parasztság hatalma, amelyet a Népköztársaság képvisel – mondta Kádár János elvtárs – szentség számunkra, és szent kell, hogy legyen mindenki számára, aki nem akarja, hogy népünket ismét a régi igába hajtsák. [...]"

A *Vörös Zászló* az októberi forradalommal kapcsolatosan először **október 27-én** közöl írást, de ezt követően talán az *Előré*nél is pontosabban, mindennapos témává lép elő hasábjain a magyarországi forradalom.

V. évfolyam, 255 (1488) szám. 1956. október 27. 4. oldal

Intézkedések a rend helyreállítására Budapesten

„A magyar rádióállomások pénteken reggel közzétették a Belügyminisztérium közleményét. A lakosságnak a fegyveres ellenforradalmi bandák támadásaitól való megóvása érdekében a vállalatok – a közüzemekben és a pékműhelyeken kívül – nem dolgoznak, írja a közlemény.

A kereskedelmi és élelmiszeri minisztérium felhívta az élelmiszer és kenyérüzleteket, valamint a pékségek dolgozóit, továbbá az élelmiszert és kenyert szállító járművek vezetőit, tegyenek meg minden erőfeszítést a lakosság megfelelő ellátására. [...]

A budapesti rádió beszámol arról, hogy ezek a bandák kórházakat támadtak meg és sebesülteket szállító járműveket romboltak szét.

A kormány felhívással fordult a dolgozókhoz, hogy vegyenek részt az ellenforradalmárok felszámolásában.

Pénteken Nagy Imre elvtárs, a Minisztertanács elnöke fogadta a Miskolc-borsodi munkások küldöttségét.

Ugyancsak pénteken közzétették a Magyar Dolgozók Pártja központi Vezetőségének nyilatkozatát, amely a vérontás beszüntetésére szólít fel. A nyilatko-

zat bejelenti, hogy új kormány alakul, Nagy Imrével, a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetősége Politikai Irodája tagjának vezetésével.”

A befejezésben a nyilatkozat alapján kinyilvánítják, hogy az MDPKV a szocialista demokrácia alapján áll.

Az *Előre* **október 27-i** számában a *Vörös Zászló* közleményihez hasonlóan a vállalatok leállításáról ír – kivételt képeznek a közüzemek és pékségek. „Ennek az intézkedésnek a célja, hogy megvédje a lakosságot a felfegyverzett ellenforradalmi bandák támadásaitól. [...] Az ellenforradalmi bandák „gaztetteit” ez a lap is ismerteti. Majd az MDP Központi Vezetőségének nyilatkozatát idézi ez a lap is.

Az **október 28-i** *Előre*-szám az új magyar kormány összetételét ismerteti. A *Vörös Zászló* ezt nem közli.

A *Vörös Zászló* **október 28-i** számában cikket közöl *Budapesten felszámolják az ellenforradalmárok utolsó ellenállási gócait* címmel.

„A budapesti rádió hírei szerint a magyar kormány, Nagy Imrével az élen, ura a helyzetnek. A Magyar Dolgozók Pártja és az MNK kormány mindent megtesznek a rend sürgős helyreállítására. A hadsereg egységei, melyeket a munkások támogatnak, letartóztatják a rabló és fosztogató huligán bandákat. Tegnap délután folytatódott az ellenforradalmárok utolsó ellenállási gócainak felszámolása. [...] Budapest Városi Tanácsa köszönetet mondott a közüzemek és a közéletmezés dolgozóinak kötelességük példás teljesítéséért.”

Ugyanez a szám publikálja *A Magyar Népköztársaság Honvédelmi Minisztériumának közleményét*, amely szerint „olyan meglepető hírek terjedtek el, hogy a szovjet csapatok nagyszabású hadműveletet folytatnak Budapesten. Ezek az állítások nem felelnek meg a valóságnak. Az igazság az, hogy a szovjet csapatok rendkívül értékes segítséget nyújtottak. A harcok hevességének csökkenésével a rendfenntartást a magyar hadsereg egységei fokozatosan átvették.”

A *Vörös Zászló* **október 30-i** száma a főoldalon a *Scânteia* román nyelvű napilapban megjelent cikket közli *A magyar nép szétzúzza az ellenforradalmi kalandot* címmel.

„Az utóbbi napokban a szomszédos és baráti Magyarország súlyos események színhelye volt, amelyek mélyeséges fájdalommal töltik el a magyar nép barátait, köztük hazánk dolgozó népét is. Mint ahogyan közölték, ellenforradalmi bandák fegyveres támadást indítottak a magyarországi néphatalom ellen. Ez a támadás emberáldozatokat és súlyos anyagi károkat okozott. Az ellenforradalmi lázadás azonban kudarcba fulladt. A Magyarországról legutóbb érkezett hírek szerint az ellenforradalmi bandák legnagyobb része letette a fegyvert. A Magyar

Dolgozók Pártja és az új magyar kormány minden intézkedést megtesznek a rend helyreállításáért. A magyar munkásosztály és a magyar nép legjobb fiai támogatásban részesülnek, akik vérüket áldozták azért, hogy hősiessen és odaadással megvédjék vívmányukat: a munkások és parasztok államát. [...] Mint ismeretes, a magyar területen levő szovjet csapatok a varsói szerződés értelmében, a magyar kormány kérésére segítséget nyújtottak a magyar hadsereg egységeinek, amelyek a harc csökkenésével egyidejűleg átvették a rend fenntartását.

A magyar nép ezen nehéz óráiban csak a nemzetközi reakciós körök fejezik ki örömeiket és meglepedésüket a történetek és a magyarországi dolgozók szenvedései fölött, anélkül, hogy figyelembe vennék azt a tényt, hogy ezáltal leleplezik a véres kalandokban való bűnrészességüket.

Ezekben a napokban az imperialista propaganda minden erejét latbaveti, hogy félrevezesse a világ közvéleményét, ezen aljas lázadás jellege, céljai és megvalósításaival kapcsolatban. Ezek azonban teljesen nyilvánvalóak.

A *New York Times* című újság a fasiszta kalandorok iránti csodálatát fejezi ki és »harcra és halálra« buzdítja őket. Milyen ügyet és kinek az érdekét képviseli a *New York Times*? [...]

Nyilvánvaló, hogy az ellenforradalmi összeesküvés Magyarországot újra az imperialista köröknek akarta alárendelni, fel akarta áldozni Magyarország nemzeti függetlenségét, vissza akarta állítani a grófok és a burzsoázia hatalmát, azoknak a hatalmát, akik a múltban kegyetlenül kizsákmányolták a magyarországi dolgozó népet.

Mi a közük ezeknek a magyar nép érdekeihez, szükségleteihez és szocialista eszméihez? Különben az imperialista propaganda nem tudja kendőzni azt a tényt, hogy az Amerikai Egyesült Államok, és a többi nyugati államok imperialista köreinek egyik célkitűzése az imperialista ügynökségek támogatása azon országokban, amelyeknek népei saját kezükbe vették sorsuk irányítását. Nem szabad elfelejteni, hogy éppen ezen célból az Amerikai Kongresszus több milliárdnyi dollárt irányzott elő a népi demokratikus államok törvényes formái ellen irányuló felforgató tevékenységekre. [...] A budapesti lázadás alkalmával újból napvilágra kerültek a horthysták, szálasisták, a volt »nyilaskeresztesek«, a fasiszták minden válfaja, a magyar nép legádázabb ellenségei, akik hosszú éveken át kirabolták és elnyomták a magyar munkásosztályt, és akiket felelősség terhel azért, hogy Magyarországot a hitlerizmus karmaiba, a gyilkos szovjetellenes háborúba sodorták, s ez által a szenvedések sorozatát zúdították a magyar népre. Nem csoda, hogy Olaszországban a fasiszták a magyar lázadókkal való rokonszenv-tüntetések szerveztek a munkásszakszervezetek ellen.

Ezek világosan elárulják a magyar néppel való »eszmeközösségüket.«

A román nép is nagyon jól ismeri a budapesti lázadás okozóihoz hasonló becstelen elemek ábrázatát.”

A cikk szerzője említi az 1941-es vasgárdista lázadást, a „mánista bandák” (Maniu csoportjainak) gaztetteit, az 1945. február 24-én és november 8-án a fasiszta huligánok által elkövetett gaztetteket, „amelyeket mind a nemzetközi reakció szervezett népünk ellen. Éppen ezért hazánk dolgozó népe mélységes rokonszenvét fejezi ki a testvéri magyar néppel”. Hangzatos szavak következnek a szocializmus hatalmas közösségének egységéről, mely megbonthatatlan.

„A szocializmus ügye a munkásosztály, az egész nép, az összes dolgozók ügye. A szocializmus ügye legyőzhetetlen.”

– Ugyane lapszám 4. oldalán olvasható *A Magyar Néphadsereg Főparancsnokságának közleménye*, amelyben a rend helyreállításáról és a főváros élelemmel való ellátásáról esik szó.

– Ugyanezen az oldalon cikket közölnek a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének október 28-i üléséről: a vezetőség jóváhagyta Magyar Népköztársaság október 28-i nyilatkozatát és felhívta az összes szervezeteket, hogy minden eszközzel támogassák a kormány tevékenységét. „Tekintettel az előállított rendkívüli helyzetre, a Központi Vezetőség a harmadik kongresszustól kapott meghatalmazását a pártnak egy hat tagból álló elnökségére ruházta, hogy a legrövidebb időn belül készítse elő a párt IV. kongresszusát. A Központi Vezetőség az elnökség elnökéül Kádár Jánost, tagjaiul Apró Antalt, Kiss Károlyt, Münnich Ferencet, Nagy Imrét és Szántó Zoltánt választotta meg. Az elnökség tevékenységében az MDP Központi Vezetőségére és annak politikai irodájára támaszkodik.

– E szám negyedik oldalán még egy cikk foglalkozik a magyarországi eseményekkel: *A Magyar Népköztársaság megbízottjának tiltakozása a Biztonsági Tanács október 28-i ülésén*.

A *Vörös Zászló* október 31-ei száma tudósít a magyarországi helyzetről. Eszerint a budapesti közüzemek normálisan dolgoznak, vidéken is fokozatosan helyreáll a nyugalom.

„Budapesten a rend helyreállításával egyidejűleg a szovjet csapatok visszatérnek helyőrségeikbe. A honvédelmi miniszter egyik közleményéből kitűnik, hogy a béke és a rend fenntartását a magyar hadsereg, a rendőrség és munkásokból alakult egységek veszik át.”

A november 1-jei *Vörös Zászló*-szám negyedik oldalán ismerteti az újabb magyarországi fejleményeket.

Berlin (Agerpres) – A drezdai rádióállomások jelentése szerint az amerikai titkosszolgálat egy csoportja és ellenforradalmi csoportok megpróbálnak átjutni az osztrák–magyar határon, hogy Magyarországon újabb felkelésre és vérontásra bujtogassanak. Amint az osztrák sajtó beszámolójából kitűnik, a határ különböző pontjain a „fasiszták” valóságos főhadiszállásokat létesítettek, amelyek az amerikai kémiszolgálat zsoldjában álló központok közvetlen irányítása alatt ellenforra-

dalmi csoportokat szállítanak át Magyarországra Bajorországból és Nyugat-Németország más részeiből.

Az osztrák lapok hangsúlyozzák, hogy a határmenti magyar városokban ún. „szabad” rádióállomásokat létesítettek, amelyeknek adásai mindenben meggyeztek a „fasiszta” Szabad Európa Rádió programjával.

A *Vörös Zászló* november 2-i száma röviden ír a magyarországi eseményekről.

„Nyolc nappal a zavargások megkezdése után a helyzet még nem normalizálódott. [...] A budapesti rádióállomás jelentése szerint megalakult a „Magyarországi Szabad Szakszervezetek Tanácsa”, amely bejelentette, hogy kilép a szak-szervezeti Világszövetségből.

A budapesti rádió felolvasta a Forradalmi Diákbizottság felhívását, amely rámutat, hogy a jelenlegi politikai vezetést ideiglenesnek tekinti. A diákbizottság több ultimátumszerű követeléssel állt elő. A diákbizottság egyik manifesztuma követeli a kommunista miniszterek lemondását.

A demokrata Berlin rádióállomása hivatkozva a kisczardapárt újjáalakítására, megjegyzi, hogy „a kulákok és földesurak pártja” szovjetellenes programot fogadott el és kérte a varsói egyezmény hatálytalánítását.

A november 2-i *Előre*-szám először külföldi tudósításokat ad a magyarországi eseményekről, majd cikket közöl ezzel a címmel: *Egy határozat, amely el-lentétben áll a magyar nép és a nemzetközi együttműködés érdekeivel*. „A budapesti rádió egyik november 1-jei híre szerint Nagy Imre, a Minisztertanács elnöke és a jelenlegi magyar kormány ideiglenes külügyminisztere bejelentette, hogy a magyar kormány azonnali hatállyal felmondja a Varsói Szerződést és kinyilvánítja Magyarország »semlegességét«. [...]

A magyar kormánynak az a lépése, hogy kilép a varsói szerződésből a Magyarországon jelenleg előidézett politikai helyzet következménye, lehetetlen ezt nem összefüggésbe hozni bizonyos reakciós erők nyílt aktivizálódásával és az általuk megkaparintott pozíciókkal.

A magyar nép barátai – köztük a román nép is – végtelenül sajnálatosnak tartják a jelenlegi magyar kormány határozatát. Teljesen világos, hogy ez a cselekedet súlyosan sérti Magyarország és a varsói szerződést aláíró többi ország közti baráti, együttműködési és kölcsönös segélynyújtási kapcsolatokat, amelyek megfeleltek mindegyik nép biztonsága, szuverenitása és nemzeti függetlensége érdekeinek, beleértve a magyar népet is és megfeleltek Európa és a világbéke megvédése érdekeinek is.

A Varsói Szerződést az európai kollektív biztonság tette szükségessé. Ehhez a szerződéshez, amely nyitva áll más államok számára is, azok a socialista államok csatlakoztak, amelyeknek eltökélt szándékuk, hogy egyesült erővel száll-

janak szembe az imperialista agresszió veszélyeivel. Annak a Magyarországnak a részvétele ebben a szerződésben, amely nem egyszer volt az imperialista hódítók áldozata, és amelyet az imperialista hatalmak nem egyszer sodortak katasztrofális háborús kalandokba, megfelelt a magyar nép alapvető érdekeinek, hogy megvédje és megszilárdítsa nemzeti függetlenségét a nemzetközi reakciós körökkel szemben és hozzájáruljon a béke megvédéséhez. Vajon megváltoztak-e azok a feltételek, amelyek szükségessé tették Magyarország részvételét a Varsói Szerződésben. Kétségkívül nem. Éppen ezért a jelenlegi magyar kormány lépése csak olyanak tekinthető, mint amely szöges ellenétben áll a magyar nép reális érdekeivel és a nemzetközi együttműködés ügyével. A Varsói Szerződés nem agresszív tömb és nem is hasonlítható össze valamilyen agresszív tömbbel vagy egy olyan paktummal, amely a béke érdekeivel vagy a népek függetlenségével ellentétes érdekeket követ. Ez a szerződés az összes népeknek, az összes demokratikus, békeszerető erőknél drága elveken alapszik. Mint ismeretes, a Varsói Szerződés arra kötelezi a szerződésben résztvevő feleket, hogy nemzetközi kapcsolataikban tartózkodjanak az erőszakkal való fenyegetéstől vagy az erőszak alkalmazásától, hogy nemzetközi viszályaikat olyan békés eszközökkel oldják meg, amelyek nem veszélyeztetik a békét és a nemzetközi biztonságot, hogy az őszinte együttműködés szellemében vegyenek részt minden akcióban, amelynek célja a béke megőrzése, hogy küzdjenek a fegyverkezési hajszák megszüntetéséért és közösen intézkedjenek önvédelmük érdekében egy olyan támadás esetén, amely veszélyeztetné népeik békés munkáját, határaik és területeik sértetlenségét, nemzeti függetlenségüket és szuverenitásukat.

Éppen ezért a Varsói Szerződésnek Magyarország részéről történő egyoldalú felmondása indokolttá teszi a következő kérdés felvetését: Milyen álláspont-ra helyezkedik a jelen pillanatban a mostani budapesti kormány ezekkel a magasztos elvekkel, ezekkel a célkitűzésekkel kapcsolatban, amelyek megfelelnek a népek létérdekeinek a béke és a nemzetközi együttműködés ügyének? Vajon a magyar kormány intézkedése ezeknek a magyar nép létérdekeit is magába foglaló célkitűzéseknek a szolgálatában áll vagy pedig ellenkezőleg olyan politikát tükröz, amely eltávolodik ezektől a célkitűzésektől?

Az a tény, hogy a jelenlegi magyar kormány közleményében, valamint a kormány elnökének és külügyminiszterének, Nagy Imrének a beszédében meghirdeti »Magyarország semlegességét«, nem tekinthető válasznak ezekre a kérdésekre. Vitathatatlan, hogy ilyen »álláspont-ra« helyelkedni nagy lépés visszafelé az aktív békevédelem politikájával az agresszió megelőzésének politikájával szemben. [...]

A szocialista országok népei jól tudják, hogy Magyarország lemondása a többi országokkal való minden vonatkozású együttműködésről és kölcsönös segítségnyújtásról, elszakadása az összes államok függetlenségének tiszteletbentartási elvét előmozdító szocialista államoktól igen súlyos veszélyt teremt nemcsak

a magyarországi nép szocialista és demokratikus vívmányinak megvédése és fejlesztése szempontjából, de veszélyezteteti szabadságát és nemzeti szuverenitását.

Egyébként is rá kell mutatni arra, hogy a jelenlegi magyar kormány intézkedése kifejezi Magyarország és határain túli reakciós körök nyílt óhaját. Ezeknek a köröknek a képviselői évtizedeken át leigázták, és kegyetlenül kizsákmányolták, gazdasági és politikai rabságban tartották a magyar népet. Könnyű tehát megérteni, miért akarják megfosztani Magyarországot olyan őszinte és hűséges barátoktól, mint a szocialista államok! Könnyű megérteni, hogy a magyar kormány intézkedése hallatlanul csökkenti az ország képességét gazdasági és politikai függetlenségének megvédésére, lefegyverzi a magyar népet szocialista és demokratikus vívmányai legádázabb ellenségeivel szemben. [...]

A *Vörös Zászló* november 4-i száma a főoldalon közli a Magyar Autonóm Tartományban élő íróknak és a marosvásárhelyi irodalmi intézmények dolgozóinak nyilatkozatát:

Lelkiismeretünk parancsszava. „[...] Aminek most tanúi vagyunk, az a Párt vezette magyar munkásosztály, a dolgozó parasztság, a szocializmus ügyét szívében hordozó értelmiség tizenkét esztendei verejtékes munkájának szétverését, a népi hatalom alapjainak felrobbantását jelenti, a teljes polgári restaurációt. Micsoda emberfeletti küzdelemmel látott hozzá a magyar munkásosztály, a dolgozó parasztság a faszizmus halálos szorításából kiszabadított, szinte földig lerombolt országának újjáépítéséhez, a szocializmus alapjainak megteremtéséhez. Tizenkét évvel ezelőtt az élet hidját, a kizsákmányoltságból, a kizsákmányolástól mentes társadalomba vezető hidat kezdték el építeni a magyar munkások. E hid csodálatos tartópillérei buzdító példaként ragyogtak Európa s a nagyvilág számára. E nagyszerű alkotásban a magyar nép, az emberiség legnemesebb gondolkodóinak s József Attila külvárosi népének álma kezdett testet ölteni. Sok évszázados társadalmi és nemzeti rabság után fellélegzett a magyar nép. És most az élet hidjának tartópilléreit fűrészelem a felülkerekedett reakció. Nap mint nap hallgattuk a rádió közleményeit, levitézlett politikusok és politikai – gazdasági programot hirdető reakciós papok beszédeit, s megdöbbenésünket a felháborodás érzése váltja fel.

A szocialista mezőgazdálkodás ellen harsognak a dolgozó parasztság elleneségei a földesúri zsellérsorból szabadult egykori koldus parasztság előtt szeretnék elvenni az egyetlen kivezető utat, hogy ismét a grófok, hercegek bitangolják a Duna–Tisza táját. [...]

S miközben hülígán bandák Budapest terein máglyára vetik a marxizmus eszméit hirdető könyveket, s a hitleri fasizmus rémeit élesztgetik, a Vatikán magyarországi ügynökei, a béke magasztos ügye mellett kiálló, a háborút, a gyilkolást, a rombolást elítélő becsületes papokat, püspököket némítanak el hazug ájtatossággal.

»Üssétek le gyáraitokról a vörös csillagot!« – uszítanak a munkásosztály ellenségei. Azt a vörös csillagot, mely a világ összes munkásainak, harci összefogásuknak szent szimbóluma, amelynek győzelmét és örök ragyogását nagy nemzeti költőnk, Ady Endre is megálmodta: »mióta ember néz az égre, vörös csillag volt a reménye.« Most ettől a reménységtől próbálják megfosztani a szocialista magyar forradalom munkás hőseit.

A sötét klerikális reakció, a Horthy fasiszta kegyetlenkedés, a kommunista üldözés, a népüldözés a lincselés erői próbálnak most úrrá lenni Magyarország népén. A demokratikusnak nevezett többpártrendszer, a munkásosztály egységének széjjelbomlasztása, a szovjetellenes agitáció, fejét újra felütő nacionalizmus, sovinizmus, mind ennek kedvező légkört teremt. Az eddig elnémított nemzetmentő ügyvéd-politikusok demagóg ígéretekkel terelik el a nép figyelmét a rája leselkedő veszélytől. Mi, romániai magyarok, ismerjük, bőrünkön tapasztaltuk a polgári pártok, a fasiszta pártok létevel együtt járó »demokráciát«. Ez a »demokrácia« tette lehetővé, hogy a két világháború közötti időszakban hazánk nemzeti ségei, akárcsak a román nép legjobb fiai, a legvadabb üldözés áldozatai legyenek. Az effajta »demokrácia« eredményezte kommunista és haladó szellemű íróink üldözését, iskoláink bezáratását, kultúránk rendszeres sorvasztását. Éppen ezért drága minékünk az a Párt, amely gigászi küzdelemben a nép ügyének szolgálatában vált az egész nép vezetőjévé. Mi, romániai magyar dolgozók, a román munkáspárt harca révén e párttal együtt küzdve nyertük el egyenjogúságunkat, s e küzdelemben acélosodott meg az a barátság, amely a testvéri román néphez fűz bennünket, e közös hazában. Ezt a barátságot ápoljuk, e barátság elmélyítése szívünk szerint való történelmi feladatunk: itt a mi hazánkban a szocialista építés egyik alapvető feltétele. Nem frázisos barátság ez, a hazaszeretet és proletár internacionalizmus érzése diktálja. Nélküle elképzelhetetlen szocialista és nemzeti létünk. A hazáját, népét, kommunista pártját hűségesebben szerető kommunista író egy pillanatig sem maradhat nyugton, amíg akadnak olyanok, akik az emberiség igaz ügyét, a szocializmust bánthatják, és bántani merészelik. Abban a sötét mesterkedésben, amely a magyar népre a kínok kínját szabadította, demagóg módon és szakadatlanul az emberi lelkiismeretre hivatkoznak a nép lelkiismeretének kufárjai. Bennünket nem téveszt meg az ájtatos, álszent hangrezegtetés, mint tudjuk, hogy a nép lelkiismeretének hordozója, és igaz szószólója a munkásosztály kommunista pártja. Aki a lenini párttal fordul szembe, bármire is hivatkozik, bármilyen szándékot is dédelget szívében, csak árulója lehet a nép ügyének.

Mi, e nyilatkozat aláírói, lelkiismeretünk parancsszavára egységesen álljuk körül pártunk, a Román Munkáspárt harcokban edzett Központi Vezetőségét, élén Gh. Gheorghiu-Dej elvtárral, és hisszük, hogy ebben az egységünkben egyek vagyunk Román Népköztársaság irodalmának minden becsületes munkásával, egész dolgozó népünkkel. [...] nem lehet olyan írói tettünk, amellyel ne né-

pünk, pártunk igazát, az emberiség egyetlen igazát szolgálnók, amellyel ne ennek az igazságnak makulátlan tisztaságán örködnénk. [...]"

1956. november 5-én az *Előre* és *Vörös Zászló* is különkiadásban tudósít a magyarországi eseményekről. Mindkettő közli, hogy megalakult a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány Magyarországon. Közlik a forradalmi munkás-paraszt kormány felhívását a magyar néphez.

A *Vörös Zászló* az oldal címeként adja: *Magyarország dolgozói gátat vetnek az ellenforradalom térhódításának*. Ez alatt alcímként olvasható: *Felszámolják a magyar nép ellen irányuló reakciós összeesküvés erőit*. „November 4-én hozzákezdtek a magyar nép ellen irányuló összeesküvés erőinek felszámolásához. Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány alakult, élén Kádár János miniszterelnökkel. A kormány felhívta a magyar népet, egyesítse erőit a népi demokratikus rendszer vívmányainak megvédésére, a hitlerista hadseregben szolgált horthysta tiszték által vezetett reakciós összeesküvők végleges megsemmisítését.

A Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány felkérte a szovjet csapatok parancsnokságát, hogy segítsen a felkelők leverésében, akiket az utóbbi napokban a Nagy Imre kormányában bennmaradt elemek támogattak. Nagy Imre kormánya a becsületes hazafiak távozása után felbomlott. A középületekben megbújt ellenforradalmi bandákat felszámolják vagy megadják magukat. Minden becsületes magyar hazafi mind Budapesten mind az ország más központjaiban cselekvően részt vesz az ellenforradalmárok lefegyverzésében a fasiszta csoportok ellenállási fészkeinek felszámolásával.”

Ezt követi az MFMPK felhívása.

A 2. oldalon helyi szervezetek fejezik ki szolidaritásukat „Magyarország népének a munkás-paraszt hatalom megóvásáért vívott küzdelmével”.

Az újságoldalán először A Bolyai Tudományegyetem tudományos tanácsának nyilatkozatával szembesülünk.

„A Bolyai Tudományegyetem tanárai és többi dolgozói nevében az RMP Központi Vezetőségéhez fordul. Az elmúlt napokban nagy aggodalommal figyeltük a magyarországi eseményeket. A belső ellenforradalmi erők a nemzetközi reakció támogatásával egyre inkább veszélyeztették és még ma is veszélyeztetik azokat az alapvető vívmányokat amelyeket a magyar dolgozó nép tizenkét esztendő áldozatteljes és hősiek harcával vívott ki a kommunisták vezetésével. Forró rokonszenvvel, teljes együttérzéssel viseltetünk a magyar dolgozó nép nagy erőfeszítéseit, amelyekkel igyekszik megakadályozni azt, hogy az események a magyar nép számára tragikus irányba a kapitalista restaurációhoz, a tőkés, a földesurak, a klerikális reakció uralmának visszaállításához vezessenek.

Határozott együttérzésünket fejezzük ki Magyarország most megalakult Forradalmi Munkás–Paraszt Kormánya iránt. Meggyőződésünk, hogy az új kormánynak sikerül a magyar nép szocialista és demokratikus vívmányait megvédeni és biztosítani Magyarország dolgozó népe békés, boldog, alkotó jövőjét. [...]

Az egyetem tanszervelete és többi dolgozói közgyűlésének egyhangú határozata alapján a Bolyai Tudományegyetem Tudományos Tanácsa, Kolozsvár, 1956. november 4.”

Ezt követi a marosvásárhelyi Orvostudományi Egyetem és Gyógyszerészeti Felsőoktatási Intézet bővített tudományos tanácsának nyilatkozata.

Mindkét újság közli négy magyar politikus nyílt levelét a magyar dolgozó néphez. Az *Előrében: A Román Munkáspárt Központi Vezetősége, a Román Népköztársaság kormánya és a Román Népköztársaság Nagy Nemzetgyűlése Elnökségének üzenete a Magyar Népköztársaság forradalmi munkás-paraszt kormányához, a magyar munkásosztályhoz, az egész magyar néphez* (A Vörös Zászló ugyanezt pár nappal később, **november 7-én** közli)

„Kedves Elvtársak!

A Román Népköztársaság munkásosztálya és egész népünk szíve mélyéből köszönti a Magyar Népköztársaság forradalmi munkásparaszt kormányának megalakulását, azt a kormányt, amely erélyesen hozzálátott a reakció sötét erői által kirobbantott bűnös akciók felszámolásához. A román nép mélyeséges aggodalommal figyelte a tragikus magyarországi eseményeket, amelyek nagy veszélyt jelentettek a magyar nép demokratikus és szocialista vívmányaira. A belső és külső reakció által szervezett ellenforradalmi bandák vissza akarták állítani a burzsoá-földesúri rendszert, vissza akarták adni a tőkéseknek a gyárat, a földesuraknak a földeket és vissza akarták vezetni Magyarországot az idegen imperialisták jármába. A fasiszták és reakciósok bestiális mézárításokat és szörnyűséges rombolásokat vittek véghez Budapesten és más magyarországi városokban; megkínózták, és állati kegyetlenséggel meggyilkolták a munkásosztály számtalan fiát, a nép és a szocializmus ügyéért szívvel-lélekkel küzdő harcosokat. Népünk testvéri örömmel figyelte azokat az eredményeket, amelyeket a magyar nép demokratikus éveiben elért, fájdalommal töltötte el az a tény, hogy a reakció aljas módon kihasználta a dolgozók jogos törekvéseit, az elmúlt időszakban elkövetett komoly hiányosságok és hibák helyrehozására. A reakció, visszaélve a demokratikus szabadsággal, demagóg jelszavakkal hirdetve, félrevezette a jóhiszemű dolgozók egy részét. E fájdalmas események idején munkásosztályunk, az egész román nép és a Román Népköztársaság együttlakó nemzetiségei szilárdan megőrizték bizalmukat a magyar munkásosztályban, a magyar nép egészséges erői-

ben, abban a képességében, hogy szétzúzza a reakciót, megmenti a munkások és parasztek hatalmát, a népi Magyarország szabadságát és függetlenségét.

Az újonnan megalakult forradalmi és munkás-paraszt kormány harcra mozgósítja a munkásosztály vezetete egész népet a belső reakció szétzúzásaért, a külföldi imperialista reakciós körök mesterkedéseinek visszaveréséért, azért, hogy visszaadja a lakosságnak a csendet és a biztonságot, véget vessen a káosznak és felszámolja a reakciós bandák által okozott károkat, megszilárdítsa az ország gazdasági életét és emelje a dolgozók életszínvonalát. A munkás-paraszt kormány kifejezésre juttatta elhatározását, hogy szoros testvéri baráti kapcsolatokat hoz létre az összes szocialista országokkal, a teljes egyenlőség és a belügyekben való be nem avatkozás alapján s békében és barátságban együttműködik az összes államokkal, függetlenül azok társadalmi rendjétől. [...]"

A befejező gondolatokban rokonszenvüket fejezik ki a magyar dolgozó nép igazságos harca iránt, remélik a magyar nép haladását és felvirágzását, mely csak akkor lehetséges, „ha a hatalom a dolgozók kezében van”.

A cikk aláírói:

A Román Munkáspárt Központi Vezetősége nevében: Gh. Gheorghiu-Dej

A Román Népköztársaság Minisztertanácsa nevében: Chivu Stoica

A Nagy Nemzetgyűlés Elnöksége nevében: dr. Petru Groza

1956. november 4.

A **november 8-i** *Előre* közli a Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes Központi Vezetőségének felhívását, és röviden ír a magyarországi helyzetről, amely szerint a vidéki városokban rendes mederben folyik az élet. „November 8-án ismét megnyitják az iskolák kapuit.

Több megyéből érkező hírek szerint a mezőgazdasági termelészövetkezetek és a parasztek mindent elkövetnek a városok ellátása érdekében.”

November 9-én az *Előre* és a *Vörös Zászló* is közli a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának határozatát.

A *Vörös Zászló* tudósítása szerint: „November 7-én a Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány tagjai letették az esküt Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke előtt.

A minisztertanács az ország helyzetének rendeződésével kapcsolatban több határozatot hozott. Intézkedtek a minisztériumok és állami intézmények vezetéséről, az élelmiszerüzletek működéséről és az iskolák megnyitásáról.”

Az *Előre* **november 10-i** száma 6. oldalának felső részén nagybetűs felirat olvasható: *Magyarország a szocialista országok családjának tagja volt és az is marad – Magyarországon helyreáll a rend.*

„A világsajtó továbbra is behatóan foglalkozik a magyarországi helyzettel. A demokratikus erők szerte a világon elégtétellel veszik tudomásul, hogy a magyar nép letöri az ellenforradalmi bandákat. A moszkvai rádió külpolitikai hírmagyarozója november 8-i esti kommentárjában hangsúlyozta, hogy »az egész haladó emberiség üdvözli a magyar nép győzelmét«. [...]

A berlini *Neues Deutschland* vezércikkben foglalkozik a tragikus magyarországi eseményekkel. Megállapítja, hogy az imperialisták kudarcra nem korlátozódik csupán Magyarországra. Az imperialista támadás Lengyelország, Magyarország és Német Demokratikus Köztársaság ellen irányult. A dolgok azonban más fordulatot vettek, mint ahogyan azt az imperialisták számították. [...]

A Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány megalakulása Magyarországon is megerősítette a jövő távlatába vetett reménységeket. Az elmúlt napok nemzetközi eseményei bebizonyították politikánk a béke és a szocializmus politikájának helyességét.”

A lap a továbbiakban arról ír, hogy fokozatosan helyreáll a rend, megkezdődött a termelői munka, a kormány legfőbb gondja a lakosság ellátása. Megköszöni a támogatást a Szovjetuniónak és a testvéri szocialista országoknak, köztük a Román Népköztársaságnak is.

„Rádiójelentések szerint sok falu dolgozó parasztjai megindították élelmi-szerküldeményeiket Budapestre.” A rend helyreállását igazolja, hogy újra elkezdődött a tanítás az iskolákban, és a legtöbb helyen megindul a termelőmunka is.

„Biztató hírek érkeznek a magyar falvakról. A budapesti rádió jelentése szerint a Tiszán túl javában folyik az őszi vetés. [...] A kunszentmártoni termelőszövetkezet tagjai levelet intéztek a kormányhoz, amelyben többek között ez áll: »Mi, a kunszentmártoni termelőszövetkezet tagjai aggodalommal figyeltük az elmúlt napok eseményeit. Aggasztott minket a Nagy Imre kormány tehetetlensége az ellenforradalmi erőkkel szemben. Örömmel értesültünk az új forradalmi munkás-paraszt kormány megalakulásáról, s minden erőnkkel támogatjuk ezt a kormányt«. [...]

Csütörtökön este Marosán György és Rónay Sándor a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány miniszterei, valamint Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke rádióbeszédet intéztek az ország népéhez. [Marosán György és Dobi István beszédét a november 9-i *Előre* közölte.]

[...] A Budapestről érkező hírek mind világosabb képet adnak arról, milyen végzetes szakadékba akarták taszítani az ellenforradalmárok Magyarországot. El akarták szakítani Magyarországot igaz szövetségeseitől és barátaitól, hogy az imperialisták szabad prédájává válhasson.” A következőkben példákkal alátámasztva sorol fel néhány gaztettet, amelyeket a „fasiszta bandák” követtek el teljesen ártalmatlan emberekkel szemben.

Ugyanez a szám a nyugati országokból érkező Vörös kereszt-szállítmányokkal kapcsolatosan közöl adatokat.

A *Vörös Zászló* **november 10-i** száma közli a marosvásárhelyi Állami Konzervgyár dolgozóinak üzenetét a Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormányhoz.

Részletek a gyűlésen elhangzott titkári nyilatkozatból: „Nem lehet bennünket letéríteni arról az útról, melyet pártunk mutat. Nem lehet, mert ez az egyetlen igaz út, a munka, a szabadság, és a béke útja.”

Kovács György író mondta: „A világ minden becsületes dolgozójának fáj az, ami Magyarországon történt. Állást kell foglalni az ellenforradalommal szemben, hogy mindenhol érezzék: a magyar nép ma már nem él egyedül.”

Ugyanez a szám közli az ENSZ Közgyűlésének rendkívüli ülészakán elhangzottakat. Részletesen közli Atanase Joja, a Román Népköztársaság ENSZ-képviselője beszédét.

A **november 11-i** szám publikálja V. V. Kuznyekov beszédét az ENSZ november 9-i ülésén.

Az *Előre* **november 13-i** számában a magyar helyzet újabb fejleményeiről és nemzetközi visszhangjáról ír, a következő alcímek csoportosítása alapján:

A rend csaknem mindenütt helyreállt

„Vasárnap Kádár János, a Magyar Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány elnöke beszélt a magyar néphez. Elmondhatom – hangoztatta –, hogy az ország egész területén, úgy a fővárosban, mint a vidéken, a Magyar Népköztársaság ellen irányuló nyílt fegyveres támadás össze lett zúzva. [...]

Kudarcba fulladtak azok a reakciós törekvések, amelyek a kizsákmányoló rendszer helyreállításának szolgálatába akarták állítani a magyar népet. Kijózanodtak azok a becsületes, jóhiszemű emberek, akiket ideig-óráig megtévesztett a reakció demagógiája. Ez érthető is, hiszen a magyar nép nem az ellenforradalom győzelmét kívánta, nem a néphatalmat akarta megsemmisíteni, hanem éppen ellenkezőleg, a hibák felszámolásával a néphatalom, a szocializmus ügyét akarta megerősíteni. Ezt a felismerést tükrözi az egyre élénkülő politikai aktivitás. A kormány ismertette határozatait a dolgozók fizetésrendezéséről, terveit a dolgozók lakásigényeinek jobb kielégítéséről. A gyárakban és az üzemekben folynak az előkészületek a végleges munkástanácsok megválasztására.”

A gazdasági helyzet

„A gazdasági élet minden területéről biztató hírek érkeztek: a tejjiparban lassan a normális mennyiséget termelik, Budapesten 250 autóbusz forgalomban van, minden fürdője működik, megnyíltak a vendéglők, a gyógyszerellátás biztosítva van. Természetesen a főváros súlyos anyagi károkat is szenvedett.”

A szocialista tábor szolidaritása

„A súlyos gazdasági nehézségek legyűrésében Magyarország dolgozó népe nem áll egyedül. Kádár János rámutatott, hogy a szocialista tábor népeinek ba-

rátsága alapvető feltétele a népi demokratikus Magyarország megvédésének, a nemzeti függetlenség, a nemzeti szuverenitás biztosításának.” A következőkben felsorolja, hogy Szovjetunió „nagy állomásairól” élelmiszerral, gabonával megpakolt vonatok indulnak Magyarország felé. A csehszlovák dolgozók, a Vietnami Demokratikus Köztársaság dolgozói pénzbeli segítséget nyújtottak Magyarországnak. A bolgár kormány élelmiszert, építőanyagot, fűtőanyagot bocsátott Magyarország rendelkezésére, Kínából szintén élelmiszert és más árut bocsátottak útnak. Romániából gyógyszer és építőanyag szállítmányok. Nemzetközi Vöröskereszt küldemények is érkeztek Magyarországra.

A nemzetközi visszhang

„Tovább tart az agresszív köröknek az a kísérlete, hogy „a magyarországi helyzet” kapcsán fokozzák kommunistaellenes uszító hadjáratukat. Nem kertelenek most már, és nyíltan bevallják céljaikat: arra törekedtek, hogy megsemmisítsék a népi demokratikus Magyarországot, és ki akarták használni az előállott helyzetet arra, hogy mindenütt provokációkat szervezzenek a kommunista és haladó erők ellen.” Ezután a párizsi fasiszta „támadásról”, következményeiről ír.

Előre, november 14.

A magyar kormány határozatai:

Budapest (Agerpres) – A Budapesti rádió jelentése szerint a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány november 12-én délelőtt ülést tartott, s több fontos határozatot hozott. Az élelmezési kormánybiztos jelentése alapján a kormány megvitatta a lakosság élelmiszer ellátásának kérdését és megállapította, hogy a legutóbbi napokban foganatosított intézkedések eredményeképpen a lakosság ellátása jelentősen javult, noha még mindig nem kielégítő. Az ellátásban mutatkozó hiányosságoknak nem az az oka, hogy nincsenek elegendő élelmiszerkészletek, hanem elsősorban az, hogy a vasúti forgalom még mindig nem állt helyre teljes mértékben s a kereskedelmi és szállítási vállalatok munkája sem zavartalan még. Minthogy az ellátási kérdésekkel foglalkozó szervek munkája ismét megindult, Budapesten a következő napokra az ellátás fokozatos javulására lehet számítani. A jelen pillanatban 400 tehergépkocsi végzi a boltok szervezett ellátását élelmiszerral. Úton vannak, vagy útra készen állnak nagyobb kenyér-, liszt-, hús-, zsiradék-, burgonya-, tej-, és zöldségszállítmányok.

A hét végéig az ellátás jelentősen meg fog javulni.

Mint a kormányközleményből kitűnik, az ellátás állandó javulásához nagymértékben hozzájárulnak a baráti országokból felajánlott élelmiszer és más áruszállítmányok. E szállítmányok nagy része már útban van Magyarország felé. A kormány köszönetet mond a budapesti sütőipari, hús és tejipari és szállítási vállalatoknak eddigi hősiességükért, és felhívja őket, hogy dolgozzanak az eddiginél is fokozottabb mértékben a lakosság ellátásának biztosítására.

A kormány megbízta Kossa István pénzügyminisztert, hogy dolgozzon ki javaslatokat a zavargások következtében kárt szenvedett állampolgárok kártalanítására.

Kossa István a budapesti rádióban ismertette a dolgozók életszínvonalának megjavítását célzó kormányintézkedéseket, és bejelentette, hogy az állami biztosító kártérítést fog fizetni a biztosítottaknak az utóbbi hetekben elszenvedett káraikért.

A lapban olvasható továbbá Münnich Ferenc nyilatkozata (a CETEKA hírgyűnökség tudósítójának).

Münnich kijelentette, hogy a külföldről érkezett horthysta tisztek már az első napokban aktivizálták a reakció belső erőit. Ez a veszéllyel fenyegetett, hogy az ország és a hatalom ellenőrzése az ellenforradalmi erők kezébe kerülhet. A továbbiakban a helyreállt nyugalomról, rendről beszél, a szomszédos testvéri országok segítségével megoldották a lakosság élelmezését. A kritikus napokban a tisztek és a katonák többsége hűségről tett bizonyosságot. Ezek képezik majd a Magyar Népköztársaság új hadseregének magvát. Magyarország rövidesen képes lesz arra, hogy maga erőivel biztosítsa a rendet és a normális életet.

[...] „Olyan hadsereget és biztonsági szerveket akarunk létrehozni, amelyek a munkásosztály és a dolgozó parasztság érdekeit képviselik, és amelyek meg fogják védeni a magyar nép szocialista és forradalmi vívmányait.”

A pártélet problémáira vonatkozóan Münnich Ferenc kijelentette, hogy „a régi vezetők hibáiból adódóan és az ellenforradalmi bandák által kirobantott kegyetlenkedések következtében a párt súlyos veszteségeket szenvedett. A jelen pillanatban a Magyar Szocialista Munkáspárt és ideiglenes Központi Vezetősége megszervezte a pártmunka újrafelvételét Budapest kerületeiben és gyáraiban.”

Ugyancsak ez a szám közli a magyar kormány táviratát az ENSZ Főtitkársághoz, melyben kijelentették, hogy „a Magyarországon előállt helyzet rendezése kizárólag a magyar állam belső jogkörébe tartozik. Éppen ezért – hangsúlyozta a távirat – az ENSZ közgyűlésének bármilyen határozatát Magyarország belső politikai helyzetére vonatkozólag beavatkozásnak tekintjük a magyar belügyekben. Minden ilyen határozat ellentétben áll az ENSZ alapokmányának előírásaival.”

A távirat a továbbiakban hangsúlyozza, hogy „kizárólag a magyar kormány és a szovjet kormány illetékes abban, hogy tárgyalásokat folytasson a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáról, anélkül, hogy ez által ellentétbe kerüljenek a nemzetközi joggal és az emberiség elveivel, mint ismeretes a szovjet csapatok azért tartózkodnak az országban, hogy segítsenek a törvényesség és a rend helyreállításában, és nem tesznek semmiféle intézkedést a lakosság ellen. Minthogy a szovjet csapatok a magyar kormány kérésére tartózkodnak Magyarországon, a magyar kormány kifejezi határozott véleményét, hogy az ENSZ fő-

titkára által kinevezett képviselőknek Magyarországra való küldését semmi sem igazolja.”

A magyarországi választások megszervezése kizárólag a magyar hatóság jogkörébe tartozik.

A távirat rámutat továbbá arra, hogy a magyar kormány köszönettel fogadja az emberiség szellemében hozott határozatait a magyar nép megsegítésére, és kijelenti, hogy minden eszközzel meg fogja könnyíteni a magyar népnek küldött élelmiszerek és gyógyszerek átvételét és szétosztását. E célból együttműködik a nemzetközi Vöröskereszt képviselőivel és hajlandó együttműködni az Egyesült Nemzetek ügynökségeivel is.

Ez a szám közli Togliattinak, az Olasz Kommunista Párt főtitkárának beszédét, amelyből néhány részletet idézünk:

„Mit jelent azonban a magyarországi puccs? Íme a válasz: ebben a puccsban megmutatkoztak a volt vezetők hibái elleni népi tiltakozás elemei. Ezért a dolgozó csoportok is részt vettek a mozgalomban. Nem kevésbé világos azonban, hogy közbelépett az osztályellenesség is, amelynek mindig mély gyökerei voltak Magyarországon.”

Mint a továbbiakban mondta, az osztályellenesség a jogos elégedetlenséget felhasználva, a puccsot a törvényes hatalom elleni fegyveres felkeléséé próbálta átalakítani. Togliatti a külföldi és főleg az amerikai lapok híreit idézve megállapította, hogy a Magyar Népköztársaság elleni összeesküvést horthysta elemek készítették elő és ők is vezették.

„Így tehát a puccsban kezdettől részt vettek ellenséges elemek, amelyek azután kezükbe kaparintották a mozgalom vezetését.”

Tovább javul a helyzet Magyarországon címmel ugyanez a lapszám közli: Magyarországon normalizálódott az élet, a rendszeres munka beindult, a hajléktalanok ellátása is folyik. A cikk végén ez olvasható: „A szovjet csapatok emberiségét még a nyugati sajtóügynökségek tudósítói is elismerik, pedig általában mindent megtettek, hogy megtévesszék a közvéleményt, megrágalmazzák a magyar nép harcát az ellenforradalmi bandák ellen, és hamisan tüntessék fel a szovjet segítséget.” A France Presse szerint: „a szovjet csapatok magatartása a harcok megszűnése óta általában korrekt.”

A **november 15-i Előre** hírt ad az ENSZ-közgyűlés főbizottságának üléséről, amelyen a „magyar helyzetet” is napirendre tűzték, bár a cikkben említés történik arról, hogy a Magyar NK kormánya többször tiltakozott ez ellen, „mert ez a kérdés kizárólag a Magyar Népköztársaság belügye és teljes egészében a magyar kormány jogkörébe tartozik. Mindenki számára világos: az a kísérlet, hogy az ENSZ szószékét e kérdés körüli szenvedélyek felszítására használják fel, csak a reakciós erők érdekeit szolgálhatja, hogy ez a kísérlet csak megnehezíti, és bonyolulttá teszi a magyarországi béke és rend mielőbbi megszilárdítását az új

magyar kormány vezetésével. „Úgy véljük, hogy nem hagyhatjuk figyelmen kívül az ENSZ alapokmány 2. cikkelyét, amely hangsúlyozza, hogy az alkotmány nem nyújt az ENSZ-nek semmilyen jogot a beavatkozásra olyan ügyekben, amely lényegében egy állam belső jogkörébe tartoznak.”

A **november 15-i Vörös Zászló** *A munkásszolidaritás gyönyörű megnyilvánulása* címmel közli a marosvásárhelyi Minszki Lajos üzem üzenetét a magyar dolgozó néphez.

„[...] A Minszki Lajos üzem dolgozóinak szíve a megpróbáltatás, az ellenforradalmi bandák elleni harc nehéz perceiben együtt dobogott a magyar nép szívével.” Az ellenforradalom leverésének híre őket is leírhatatlan örömmel töltötte el. Felemelő az üzem dolgozóinak munkásszolidaritása. A dolgozók felajánlása szerény hozzájárulás, de szívet melegítő megnyilatkozás.

Ugyanez a szám a 4. oldalon közli a Magyar Népköztársaság kormányának táviratát az ENSZ főtitkárához.

A lap alján *A magyarországi helyzet* című rovatban kép látható a feldúlt városról ezzel a felirattal: Budapest az ellenforradalom idején. Előtérben az „ellenforradalmi bandák” rablásainak nyomaival.

Az *Előre* **november 16-i** száma közli *A Zsenminzsibao* november 14-i vezércikkét *A szocializmus útja az emberiség egyetlen napfényes útja* címmel.

A szerző feltárja az „igazi okait” annak, hogy miért csapnak a nyugati hatalmak olyan nagy hűhót az úgynevezett „magyarországi helyzet” kérdésében.

A lap hangsúlyozza, hogy a nyugati hatalmak az utóbbi időben féktelen szovjetellenes és kommunistaellenes kampányt indítottak, és minden úton-módon hangóztatják együttérzésüket a magyarországi „szabadságharcosokkal”, ahogyan ők azt a maroknyi fasiszta gyilkost nevezik, akik fegyveres puccsot szerveztek a régi rendszer visszaállítására.

Amikor a terroristák gyilkoltak, gyűjtögettek és a fasiszta rendszer visszaállítását tervezték, a nyugati országok az egekig magasztalták őket. Amikor azonban ezek a gyilkosok megkapták a szocialista erőktől, amit megérdemeltek, a nyugati hatalmak a gyász jeléül meghajtották lobogóikat. Ez lenne tehát a nyugati hatalmak „barátsága” a magyar nép iránt – írja a lap –, ez lenne az a „szabadság”, amelyet a nyugati hatalmak oly szívesen láttak volna Magyarországon.

Felfedve e „szabadságharcosok” igazi arcát, a *Zsenminzsibao* megállapítja, hogy az ENSZ-közgyűlés rendkívüli ülészakán benyújtott amerikai határozati javaslat nem egyéb, mint durva beavatkozás Magyarország belügyeibe, majd utal arra, milyen hévvel támogatta ezt a javaslatot Franco Spanyolországának, ennek a fasiszmust nyíltan hirdető országnak a képviselője, éppen azé az országé, amely tízezerrel mészárolta le az igazi szabadságharcosokat. Rámutat a lap arra is, hogy az USA mellett Magyarország „szabadságának” védelmezői szerepében tiszte-

legnek Anglia és Franciaország kormányzói is, akiknek a kezéhez az egyiptomi és az algériai nép vére tapad.

A *Zsenminzibao* cikke a továbbiakban „feltárja annak az okait” is, miért bősültek úgy fel a nyugati államok a magyar kormánynak adott szovjet segítségen. Minden épeszű ember, aki tájékozódni tud a politikában – írja a szerző –, világosan látja, hogyha Magyarország nem hívta volna segítségül a szovjet csapatokat, és ha nem kapta volna meg tőlük a kért segítséget, az ország fasiszta pokollá vált volna, előretolt imperialista hadállássá – azzal a rendeltetéssel, hogy a többi kelet-európai országban is megdöntsék a népi demokratikus rendszert, és új világháborút robbantsanak ki. Miféle szabadságot nyújthatott volna ez a magyar népnek? Mi jót hozhatott volna ez az emberiség haladásának? – kérdezi a lap újságírója.

A szovjet csapatok természetesen szívesen lemondtak volna arról, hogy szerepük legyen a magyarországi eseményekben, ha ez nem lett volna feltétlenül szükséges, ha ezt nem követelte volna meg az elvtársi együttérzés, ha a szovjet csapatok nem érezték volna feltétlen kötelességüknek, hogy megosszák a szocialista országokkal a nehézségeiket, ha nem kényszerítette volna őket a rendkívüli helyzet ami akkor állt elő, amikor már mindenki számára világossá vált, hogy Magyarországon a régi rendszer visszaállítására irányuló fasiszta összeesküvésről van szó.

A Szovjetunió azzal, hogy segítséget adott a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormánynak a puccs elfojtására, nem sértette meg sem az október 30-i nyilatkozatában vállaltakat, sem a békés egymás-mellett-élés öt elvét. Miután Magyarországon helyreáll a rend, a Szovjetunió és Magyarország a varsói szerződés alapján megtárgyalják a szovjet csapatok magyarországi állomásozásának kérdését.

Noha a magyar nép kinyilvánította jogos elégedetlenségét volt kormányának tevékenységével szemben, sohasem követelte, hogy az ország mondjon le a szocializmusról és térjen vissza a faszizmushoz. A faszizmus visszaállítására irányuló fegyveres akciók nem voltak a tömegek spontán megnyilvánulásai, hanem az Egyesült Államok és más nyugati hatalmak által felbujtott összeesküvő csoportok akciói. A nyugati országok reakciós erői arra akarták felhasználni a magyarországi eseményeket, hogy törvényesítsék a népi demokratikus országok elleni felforgató tevékenységüket, ártsanak a Szovjetunió és a népi demokratikus országok tekintélyének, támadást indítsanak a nemzetközi szocialista mozgalom ellen és eltereljék a világ közvéleményének figyelmét az Egyiptom elleni – francia-izraeli agresszióról.

Akármilyen nehéz és tekervényes is a szocializmus útja, mégis ez az emberiség egyetlen napfényes útja. A magyarországi események nehéz próbatétel elé állítják az összes országok szocialistáit. Ezeknek az eseményeknek kapcsán igazolódik majd be, hogy a harc fergetegében is hívek maradhatnak-e a szocializmus

és a proletár internacionalizmus elveihez, hogy a bonyolult és nehéz helyzetben is megőrzik-e tisztánlátásukat, marxista gondolkodásukat.

Ugyancsak ez a szám közli: *Sok ezer tonna ipari áru, élelmiszer érkezik a Szovjetunióból Magyarországra.*

A *Vörös Zászló* november 16-i száma *A munkásszolidaritás újabb gyönyörű megnyilvánulásai* címmel publikál cikket, ez alkalommal a Petőfi Sándor Bőr- és Kesztyűgyár dolgozóinak pénzgyűjtési akciójáról.

A november 21-i *Előre* közli: A magyar munkásosztály eltökélt szándéka: *Helyreállítani a termelés rendes menetét.*

A cikk a fokozatos helyreállásról ír, amelynek „minden békeszerető, haladó ember örül”. Erről ír a CETEKA, a csehszlovák sajtóügynökség, és „ezeket a pozitív tényeket bizonyítják annak a nyilatkozatnak egyes részei, melyet Kádár János miniszterelnök adott a *L'Humanité* munkatársának: „a munkások többsége a normális élethez való visszatérést óhajtja és ennek érdekében fel akarja venni a munkát. Meggyőződésünk, hogy sikerrel megvédelmezzük és megszilárdítjuk Magyarország szociális vívmányait.”

A magyarországi reakciós erőknek, azoknak, akiknek ma az a jelszavuk, hogy „minél rosszabb, annál jobb” – persze nem tetszenek a pozitív kibontakozásnak ezek a félreérthetetlen jelei, s ezért, mióta a fegyveres ellenforradalmat leverték, más taktikához folyamodtak. Mint Kádár János is kijelentette, a kormány intézkedéseinek bojkottálására és a munka felvétele ellen uszítanak, fő érvükül pedig aljas rágalmakat terjesztenek bizonyos „deportálásokról”. Ezzel akarják aláásni a kormány iránti bizalmukat, megzavarják a lakosság nyugalma és akadályozzák a termelés újrafelvételét, azt, hogy elmérgesítsék a lakosság és a szovjet hadsereg egységei közötti kapcsolatokat. A reakció erői most fő céljukul azt tűzték ki, hogy megakadályozzák a munka felvételét.”

A legutóbbi jelentések alapján a legtöbb üzemben már beindult a munka, ahol pedig még nem, ott megkezdődtek a tényleges előkészületek a munkához való visszatérésre.

A cikk közli az EMAG mezőgazdasági gépgyár egyik munkásának „vallo-mását”: „Mi a szocializmus mellett vagyunk. Azt akarjuk, hogy üzeink és gyáraink a dolgozók kezeiben maradjanak, és ettől sohasem tágitunk. Bízunk Kádár János új kormányában. Dolgozni akarunk, s mindenkit kiűzünk az üzemből, aki gyűlöli a munkát.”

A cikk a budapesti rádió által közöltekről is tudósít, mely szerint a csepeli munkások végkövetkeztetése: a munkát fel kell venni, ellenkező esetben „a nép visszaesik a faeke korszakába”. Ez az álláspontja a dolgozók többségének.

Ugyancsak ez a szám tudósít arról, hogy a marosvásárhelyi diákok is tiltakoznak az imperialista rágalmak ellen. „A marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Intézet fakultásain hétfőn és kedden gyűléseket tartottak. A gyűlések során a diákok méltatlankodásukat fejezték ki azokért a provokációs rágalmakért, amelyeket egyes nyugati reakciós lapok és rádióállomások terjesztettek országunk diákságáról. [...] Kádár Dezső egyetemi hallgató miután rámutatott a *Szabad Európa Rádió* és a reakciós sajtó által terjesztett szégyenteljes hazugságokra, a következőket mondta: »Miközben a rágalmazók azt állították, hogy hazánk népi demokratikus rendszere ellen irányuló ellenséges akcióban vettünk részt, mi – alapos tanulmányi munkánk folytatása mellett – azzal foglalkoztunk, hogy irodalmi kört és egy diákfolyóiratot alapítsunk.« Dali Sándor így nyilatkozott: »Felháborodással hallottuk, hogy ezek azt állították, hogy mi elűztük tanárainkat, hogy intézetünkben már nem létezik IMSZ szervezet. Méltatlankodással tiltakozunk az ilyen szemenszedett hazugságok ellen.« Ehhez hasonló felszólalások hangzottak el, és ismertettek egy nyílt levelet, amelyet a nyugati sajtóügynökséghez intéztek: »Az utóbbi napokban Önök 'melegen' érdeklődtek irántunk, marosvásárhelyi magyar diákok iránt. Érdekes és nem véletlen, hogy éppen most jutottunk eszükbe, amikor az Önök gazdáai az egyiptomi nép ellen a világtörténelem egyik leggyalázatosabb támadását intézték, s amikor ugyanezek az urak az Önök hírverésének a segítségével a magyar népet szörnyű tragédiába akarták sodorni. Tudomásunk szerint eddig önök semmiféle hírt sem közöltek eredményeinkről és intézetünkéről, melyet a népi demokratikus rendszer hozott létre. [...] Most egyszerre 'pontos értesüléseik' vannak 'tüntetésekről', 'összetűzésekről' és 'zavargásokról', amelyek Marosvásárhelyen történtek. [...] Önök szerették volna, ha mindezek az események valóban megtörténtek volna! Önök szeretnék népi demokratikus államrendünket felforgatni, a földeket visszaadni a földesuraknak s a gyárakat a gyárasoknak. [...]« A levél befejezésül hangsúlyozza, hogy a marosvásárhelyi főiskola diáksága dolgozni, tanulni akar, szolgálni akarja a nép érdekeit.”³

3 Hogy mi is történt valójában Erdélyben beszéljen egy akkori kolozsvári egyetemista, aki Olaszteleken (szülőfalum szomszéd faluja) él, híres fametszőművész, KÓSA BÁLINT bácsi: „1956. májusával kezdődik, többször voltak a debreceni Kossuth Egyetem hallgatói Kolozsváron a Ferenc József Egyetemre, tapasztalatcserére. Most a Bolyaira kellett jöjjenek, mert a Ferenc József Egyetemet elfoglalták a románok.

Összebarátkoztunk, tudom, hogy egyik a forradalom ideje alatt elesett.(...)

Október 23-án reggel korán keltem, ötkor, konyhaszolgálatos voltam. Bekapcsoltam a rádiót, hallottam Magyarországon nagy baj van. A társaimat felzavartam. Magyarországon forradalom van. A nagy ebédlő megtelt diákokkal. Hallgattuk, mi történik. Ilyesmiket mondtak, valakit akasztanak fel. Itt az idő, nekünk is tenni kell valamit. Felrohantunk a hálósobába, leszedtük a kommunista négyes képeit, s a szekrény mögé süllyesztettük, majd nagy ivlapra szénnel rajzol-

A *Vörös Zászló* november 21-i száma cikket közöl arról, hogy a magyarországi eseményeket nyugati reakciós körök pénzelték, irányították.

tam le az 1848-as szabadságharc kiemelkedő személyiségeit. nem mentünk egyetemre, egész nap jöttünk-mentünk, valamit kell mozdítani a nagy forradalom mellett.

Este a képzőművészeti főiskolán gyűlést szervezett a hallgatóság. Tömve volt a díszterem. Kemény beszélgetés volt. Mi is követelésekkel kell fellépjünk. Követeléseinket pontokba foglaltuk: Erdély függetlensége, külön zászlóval, erdélyi címerrel vagy a magyarság teljes, szabad területi önkormányzata.

„- Menjünk át és segítsük a magyar forradalmat!”- hangzott több irányból. A gyűlésnek olyan íze lett, hogy át kéne lépni a határt Nagykarólynál, de a szekuritáté közbeszólt.

A gyűlésen megfigyeltek, felírták a névsort, a mi tudtunk nélkül. Fel voltunk lelkesítve, nem figyeltünk semmire.

Következő nap megkezdődtek a letartóztatások, az egyetemisták bolygatása. Dr. Csürös István a biológia-kémia kar dékánja megtudta, s még aznap eset hazaküldött, hogy csináljak valami látványos eseményt, hogy egész Erdővidék tudja, hogy legyen alibim a szekuritáté előtt, és megmeneküljek a letartóztatástól.

(...) Kihelyeztek Székelyvéckére, a kollegák tudták, hogy akkor voltam egyetemi hallgató. A tanerőket érdekelte az egyetemisták álláspontja az 56-os forradalomról. Én őszintén sok mindent elmondtam, mindez a szekuritáté kezébe került. Figyelve és figyeltetve voltam.

(...) Megszületett a fiam, és megkereszteltük. A keresztelő alatt a lehúzott salukáter előtt valaki hallgatózott, és az elhangzottakat mind bejelentette. A fiam is megitta a levit, munkaszolgálatos katonának vitték.

(...) Amikor az évnek vége lett a főtanfelügyelő azt mondta nekem:

-Bálint, én arra kérlek, hogy gyorsan állj be a pártba, ha nem olyan nagy bajod lesz, hogy el se képezed.

-Én a pártba nem állok be!

-Miért?

-Én olyan emberek közé, nem állok be!

-Feltétlenül be kell állni a pártba.

Győzöttek egy órán keresztül.

1959 elején volt a nagy kollektívizálás, és én részt kellett vegyek, az irodában folyt mindez. Az embereket kényszerítették, hogy álljanak be. Én kiutasítottam az irodából:

-Itt ilyesmit nem engedem, hogy csináljanak, az utolsó nap a mai nap, amikor ezt a gyalázatos dolgot elkövették, de ettől kezdve az iroda zárva.

A pohár betelt, többé nem engedtek futni. 1959. július 9-én, délután három órakor letartóztatnak. Három és fél napig tartott a kivizsgálás. Bihari őrnagy vezette. Elég gyakran kellett vittek kihallgatásra, gyakran éjjel is. Ez volt a legszörnyűbb. Bihari nem viselkedett durván, csak néhányszor vert hozzám. A kivizsgálást előlről kezdte egy Bartos nevű őrnagy. Nagyon durva volt, még a kinézése is.

Október 26-án, Marosvásárhelyen a kolozsvári katonai törvényszék háromévi politikai fogságra, öt év jogfosztásra és teljes vagyonekobzásra ítelt. Büntetésemnek nagyobb részét a szamosújvári börtönben töltöttem.

Az ítélet után feleségemet a tanfelügyelőség felszólította, adja be a felmondását, mert többé nem taníthat. Tél közepén két kicsi gyermekkel egy védtelen nő kereset és támasz nélkül maradt.

(...) Hazaérkezésem után kérvényeztem a tanügyet, de visszautasítottak. Politikai bűnöző nem taníthat gyerekeket. Szabadulásom után, mint munkás, laboráns dolgoztam gyáraknál.”

A november 22-i Előre-szám közli: Román párt- és kormányküldöttség utazott Magyarországra.

„Szerdán este a Román Munkáspárt Központi Vezetősége és a Román Népköztársaság kormánya részéről küldöttség utazott a fővárosból Budapestre. A küldöttségben a következő elvtársak vesznek részt: Gheorghe Gheorghiu-Dej, az RMP KV első titkára, Chivu Stoica, a Minisztertanács elnöke, az RMP KV politbűrójának tagja és Emil Bodnăraş, a Minisztertanács első alelnöke, az RMP KV politbűrójának tagja.

A küldöttséget a következő elvtársak kísérik: Aurel Mălnăşan külügyminiszter-helyettes, Valentin Steriopol külkereskedelmi miniszter-helyettes és Valter Roman egyetemi tanár.”

A cikk felsorolja, hogy a küldöttség tagjait kik kísérték a băneasai állomásra.

Kádár János nyilatkozata a román sajtóügynökségnek:

Budapest (Agerpres): Kádár János elvtárs, a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány elnöke, a következő interjút adta a Román Sajtóügynökségnek:

kérdés: Kérjük, néhány sorban vázolja a jelenlegi helyzetet Magyarországon.

válasz: Az elmúlt hét végén Magyarországon véget ért a fegyveres csoportok felszámolása, és ma már egészen kicsiny bandák tartózkodnak az erdőkben. Vidéken a helyzet hamarabb konszolidálódott, a munka megindult, a parasztság szorgalmasan végzi az elmaradt mezőgazdasági munkákat. Az üzemekben sorra kezdték felvenni a munkát, ekkor azonban kisebb felfegyverzett terrorista csoportok sokhelyütt megfenyegették a dolgozókat, melynek eredményeképpen újabb munkabeszüntetésekre került a sor. A munkásosztály azonban egyre inkább a munka felvétele mellett foglalt állást. Sokhelyütt felelőtlen elemek befolyásolják a munkásokat, és a munka felvétele ellen agitálnak. A munkásosztály felelősség tudatára jellemző, hogy ezektől az elemektől egyre inkább elkülönítik magukat és kizavarják őket tanácskozásaikból. Olyan kérelmek érkeztek a kormányhoz, hogy siettesse a magyar karhatalom újjászervezését, melynek segítségével gátat lehet vetni a munkát és a közbiztonságot veszélyeztető terrorcselekményeknek.

Nagy hatással volt a munkásosztályra a kormány rendelete a munkástanácsok megszervezéséről. A munkástanácsok széles jogkörrel rendelkeznek a gyári ügyekben, a bárrendszer helyi megállapításában, valamint az üzem jövedelme bizonyos hányadának a munkások között való felosztásában. A gyári munkástanácsokat, melynek ideiglenes jelleggel működnek, a közeljövőben a gyár valamennyi dolgozójának jelenlétében fogják megválasztani. Jelenleg az a helyzet, hogy a munkástanácsok Budapesten és a vidéki üzemekben egymástán hoznak határozatokat a munka felvételéről úgy, hogy az ipar és közlekedés rendje – ter-

mészletesen a több hetes szünet nyers-, fűtő- és segédanyaghiányait leszámítva – helyreálljon.

Az a nagy feladat áll előttünk, hogy helyre állítsuk a harcok során keletkezett súlyos károkat, megindítsuk a termelést, és megakadályozzuk az inflációt.

kérdés: Melyek voltak azok a tényezők, amelyek lehetővé tették, hogy az ellenforradalmi erők felszínre jutottak?

válasz: Az ellenforradalmi erők egyre nagyobb befolyásukat elsősorban a Nagy Imre-kormány gyengeségének köszönhetnék. Ez a kormány nem lépett fel az ellenforradalom jelenségeivel szemben, részben tehetetlennek mutatkozott, részben úszott az árral és engedett az erélyesebb jobboldali követeléseknek, melyeket a kormánnyal szemben árasztottak. Az ellenforradalmi erők nyílt programját Mindszenty hercegprímás fogalmazta meg, aki már a Nagy Imre kormány felszámolására, a demokratikus és szocialista vívmányok, a földreform és az üzemek társadalmi tulajdonba vétele ellen lépett fel. Közben a városokban és falvakban folyt a kommunisták, munkásfunkcionáriusok, de sokhelyütt az egyszerű munkások letartóztatása, legyilkolása és bestiális kegyetlenkedések sorozata.

kérdés: Milyen stádiumban van Budapest életének normalizálódása?

válasz: Budapest élelmiszerellátása nagyjából kielégítőnek mondható. Az élelmiszerüzletek előtt álló sorok csökkennek. Viszont nagy sorok állnak a textil-, vas- és edény és más üzletek előtt, mert az inflációtól való félelem miatt nagy a felvásárlási láz. A rendőrség újjászervezésével párhuzamosan megindul a határozott fellépés a rablások és fosztogatók ellen, amelyeknek elkövetői között nagy számú börtönből szabadon bocsátott közönséges bűnöző van. A városi közlekedés hálózatának helyreállítása megkezdődött. A közművek egész idő alatt gondoskodtak a lakosság szükségleteink kielégítésére, most azonban a szénkészletek kimerülése miatt bizonyos áramkorlátozásokat kellett bevezetni.

kérdés: Mi a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány álláspontja a nemzetközi kapcsolatokat illetően?

válasz: Ezt a kormány november negyedikén nyilvánosságra hozott nyilatkozatában ismertettük. Minden országgal – elsősorban a szocialista országokkal – baráti kapcsolatokat kívántunk létesíteni, teljes függetlenségünk és szuverenitásunk tisztelettartásának alapján. A kormány nagyra értékeli, és hálásan köszöni azt a segítséget, amelyet a különböző országok nyújtottak népünk nehéz napjaiban.

Megragadom az alkalmat, hogy a román népnek, a Román Népköztársaság kormányának és társadalmi szervezeteinek ezúton is egész népünk köszönetét fejezzem ki, nagylelkű adományaikért.

Ugyancsak ez a szám közli a romániai vallásfelekezetek állásfoglalását az egyiptomi agresszió ellen, amelyben a következő sorok is olvashatók: „A protestáns vallásfelekezetek Kolozsváron tartottak gyűlést, amelyen Vásárhelyi János,

Kiss Elek, Argay György és H. Binder püspökök szólaltak fel. Valamennyien megbélyegezték a magyarországi ellenforradalmi kísérleteket, és kifejezték megelégedésüket a béke erőinek győzelmével kapcsolatban.”

Ugyancsak ez a szám közli, hogy fokozatosan helyreáll a termelés rendje Magyarországon. Ezt a cikket nagy terjedelméért, és gondolatainak ismétlődéséért – melyben a helyreálló rendről, fellendülésről ír – nem idézzük.

A lap alján olvasható egy cikk, amelyben Dános Miklós arról ír, hogy vasárnap ellenére a Simó Géza gyárban minden osztályon dolgoznak, erre a munkásokat nem kötelezte más, mint „a Magyarország népe iránt érzett forró szeretet és megbecsülés, kötelezte őket a szocialista humanizmus érzése, a munkásbecsület. Ezért jöttek ma munkába kivétel nélkül mindnyájan. Tettekkel fejezik ki ezt a nagyszerű, felemelő érzést.”

A negyedik oldal közli a „magyar kérdés” vitáját az ENSZ-közgyűlésen.

Az ENSZ Közgyűlésének november 20-i délelőtti ülésén folytatták az úgynevezett „magyar kérdés” vitáját. K. V. Kiszjeljev, a Bjelorusz SZSZK küldöttségének vezetője kellő választ adott azoknak a küldötteknek, akik hamisan állították be a magyarországi helyzetet, rágalmazták a magyar népet és kormányát és a Szovjetunió politikáját. Ezt követően közli Grigore Preoteasa, a Román Népköztársaság külügyminiszterének beszédét.

A lap alján olvasható a magyar külügyminiszter-helyettes, Sebesi I. távirata az ENSZ főtitkárához, amelyet a TASZSZ adott közre: „Kubának az ENSZ-közgyűlés XI. ülészakán előterjesztett határozati javaslatával kapcsolatban, amelyben követeli, hogy a Szovjetunió és Magyarország szüntesse be a magyar ifjaknak szovjet területre való deportálását, a Magyar Népköztársaság kormánya kijelenti a következőket:

Az utóbbi hetekben Magyarországon végbement események folytán feltétlenül szükségessé vált, hogy elszigeteljük a fasiszta terroristákat, a társadalomellenes akciókra uszító személyeket és a gyárak és üzemek környékén felbukkanó felfegyverzett banditákat, akik fenyegetik a munkásokat és megakadályozzák őket abban, hogy ismét megkezdjék a munkát, szükségessé vált továbbá, hogy ártalmatlanná tegyük a börtönből szabadult jelentős számú betörőt és tolvajt és más közönséges bűnözőt, akik akadályozzák a törvényesség és rend helyreállítását az országban és veszélyeztetik a közbiztonságot és a békét. Ezért a magyar hatóságok és a rendőri funkciókat teljesítő katonai osztagok letartóztatásokat eszközöltek. Minden letartóztatott esetében gondos vizsgálat folyik, s ha bebizonyosodik, hogy az illető nem követett el súlyos bűncselekményt vagy társadalomellenes akciót, akkor rövidesen szabadlábra kerül, ahogyan az eddig is történt. Ha a vizsgálat alapján bebizonyul, hogy a letartóztatott személy súlyos bűncselekményt követett el, akkor az illetőt átadják az ügyészség és törvényszék illetékes szerveinek. A célzatos hírsztelések ellenére egyetlen letartóztatottat sem deportáltak Magyarországról.”

A **november 23-i Vörös Zászló**-szám szintén közli Kádár Jánosnak a Román Sajtóügynökség számára adott nyilatkozatát.

A **november 23-i Előre** cikket közöl, amely szerint Székelykeresztúr lakossága segítséget nyújt a Magyar Népköztársaság dolgozóinak. Ugyancsak ez a szám közli Sepilov szovjet külügyminiszter beszédét a magyarországi eseményekről.

A **november 24-i Előre** képeket közöl a talpraálló Magyarországról. Budapestről jelentik, „A hét folyamán az országnak csaknem minden üzemében, gyárában és bányájában megindul a munka.”

A **november 25-i Előre** közli, hogy hazatért Budapestről a román párt- és kormányküldöttség.

A **november 27-i Vörös Zászló** fődala a Román Népköztársaság és a Román Munkáspárt küldöttsége, valamint Magyar Népköztársaság Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányának és a Magyar Szocialista Munkáspárt küldöttsége között Budapesten 1956. november 22-én lefolyt tárgyalásokat ismerteti.

A megbeszélésen részt vettek a Román Népköztársaság kormányának képviselőiben: Gh. Gheorghiu-Dej⁴, Chivu Stoica, Emil Bodnăraș, Aurel Mălnășan, Valentin Steriopol, Valter Roman, Ion Popescu (utóbbi az RNK budapesti nagykövete).

A Magyar Népköztársaság Forradalmi Munkás-Paraszt Kormányának képviselőiben: Kádár János miniszterelnök, Dobi István, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának elnöke, Kis Károly, a Magyar Szocialista Munkáspárt Végrehajtó Bizottságának tagja, Apró Antal, Marosán György, Rónai Sándor miniszterek és Sebes István külügyminiszter-helyettes.

„Az őszinte barátság és a kölcsönös megértés szellemében lefolyt tárgyalásokon a kormányküldöttségek eszmecserét folytattak az utóbbi hetekben Magyarországon lefolyt események nyomán kialakult helyzetről, valamint az időszerű nemzetközi kérdésekről.

A román kormányküldöttség meglegedését fejezte ki afölött, hogy a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány erélyes intézkedéseivel szétzúzta az ellenforradalmi puccskísérletet, amely fel akarta számolni a népi demokratikus államrendet, és vissza akarta állítani a földesurak és a tőkészek uralmát.

A román kormány örömmel köszönti a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány erőfeszítéseit a törvényesség és a nyugalom helyreállítására a baráti Magyar Népköztársaságban, valamint a népi demokratikus államrend és a dolgo-

4 A tisztségeket jelezzük, mert a november 22-i Előre-szám ezt közli

zók társadalmi vívmányainak megvédésére. A két kormány egyetért abban, hogy az ellenforradalmi erők sikere esetén Magyarország a szomszédos országok és Európa békéjét veszélyeztető tűzfészekké vált volna. Kétségkívül a sovinszta uszítás erői ismét megkísérelték volna szembeállítani a magyar és román népet.

A két kormányküldöttség hangsúlyozta, hogy az ellenforradalom leverésére, a fasiszta diktatúra uralomra jutásának megakadályozására és a magyar nép demokratikus és társadalmi vívmányainak megvédésére szükséges és helyes volt a magyar kormánynak az elhatározása, hogy – szuverén jogaival élve – a szovjet csapatok segítségét kérte.

Az ENSZ-alapokmány és az összes országok szuverenitásának és függetlenségének alapján a Román Népköztársaság kormánya és a Magyar Népköztársaság kormánya határozottan leszögezték, hogy Magyarország további fejlődésének problémái kizárólag a Magyar Népköztársaság illetékes szerveire tartoznak. Mindkét kormány nagyra értékeli az Egyesült Nemzetek Szervezetének azt az igyekezetét, hogy segítséget nyújtson a sokat szenvedett magyar népnek. De a két kormány nem ért egyet az ENSZ-nek azokkal a határozataival, amelyek figyelmen kívül hagyják az ENSZ-alapokmányt és beavatkozást jelentenek Magyarországra belügyeibe. A törvényes rend helyreállítása, a fasiszmus uralomra jutásának megakadályozása összhangban vannak Magyarországra a párizsi békeszerződésben vállalt kötelezettségeivel, és a magyar kormány kizárólagos jogkörébe tartoznak.

A jelenlegi nemzetközi helyzet megjavítása során a két kormányküldöttség megállapította, hogy a reakciós imperialista erők a nemzetközi helyzet enyhülése ellen irányuló, széleskörű tevékenységet fejtenek ki a béke aláaknázására, a népek szabadsága és függetlensége ellen. Ezek a békeellenes, reakciós körök támogatják a magyarországi népi demokratikus rendszer felszámolására törekvő ellenforradalmi erőket. Az imperialista körök békeellenes tevékenységének megnyilvánulása az Egyiptom ellen megindított angol–francia–izraeli fegyveres támadás is. [...]

A két ország kormánya társadalmi rendszerükre való tekintet nélkül, az összes országok bekés egymás mellett létezésének elvére támaszkodva ismét kifejezésre juttatja azt a szilárd elhatározását, hogy hozzájárul a világbéke megszilárdításához. [...]

A két kormány örömmel üdvözlöi a Szovjetunió új leszerelési javaslatait, amelyekben a nemzetközi feszültség enyhítésének és a béke biztosításának reális lehetőségeit látja.

A két ország kormányait a teljes egyenjogúság, az államok területi épsége, függetlensége és szuverenitása tiszteletbentartásának és az egymás belügyeibe való be-nem-avatkozásnak az elvei vezérlik.

A két nép érdekeinek és akaratának megfelelően kifejezik azt a megingathatatlan elhatározásukat, hogy a politikai, gazdasági és kulturális élet minden

területén elmélyítik és továbbfejlesztik önzetlen baráti kapcsolataikat és testvéri együttműködésüket.”

A befejezésben a cikk szerzője a Román NK erkölcsi, anyagi segítségéről, illetve a Magyar NK köszönetéről ír.

A november 29-i *Előre* közli Kádár János rádióbeszédét.

A november 29-i *Vörös Zászló* a magyar menekültek siralmas helyzetéről közöl cikket.

Bécs – Az osztrák sajtó mind újabb és újabb adatokat közöl azoknak a magyar menekülteknek a siralmas helyzetéről, akik átlépték az osztrák–magyar határt.

A Vörös Zászló az Österreichische Volksstimme című lap egyik tudósítójának cikkét közli, amely hangsúlyozza, hogy az Ausztriába menekült magyar állampolgárok a nyugati rádióállomások áldozatai. Alig néhány órával a határátlépés után a menekültek „magukhoz térnek”. Mi mindent ígért nekik a Szabad Európa Rádió! De a valóság teljesen más – hangsúlyozza a tudósító.

A Bild Telegraph című lap ismerteti azokat a körülményeket, amelyekben a magyar menekültek kénytelenek élni Ausztriában, és megemlíti, hogy „igen hálásak minden egyes tányér zöldséglevesért, minden meleg sarokért.”

A sajtóban közölt hírek azt bizonyítják, hogy az Ausztriába menekült magyar állampolgárok közül sokan szeretnének hazájukba visszatérni. A sitzenheimi magyar menekültek közül negyvenen kifejezték óhajukat, hogy szeretnének visszatérni hazájukba. Huszonnyolcan már el is hagyták a táborot.

A november 30-i *Vörös Zászló*-szám közli a *Le Monde* egyik cikkét, amely igazolja, milyen szerepet játszottak bizonyos amerikai szervezetek a magyarországi véres események kirobbantásában és azok idején.

A december 1-jei *Előre Budapest dolgozik – Budapest él* címmel közöl cikket.

A december 1-jei *Vörös Zászló* negyedik oldalán olvasható:

A magyar kommunisták a Magyarország helyreállításaért folyó harc első soraiban küzdenek.

„A magyar kommunisták elhatározták, hogy az első sorban küzdenek Magyarország helyreállításaért és a normális termelésért. Az ország számos vállaltában és intézményében megalakultak a Magyar Szocialista Munkáspárt szervezetei, melyek megkezdték a tevékenységet.”

A cikk a folytatásban a munka megkezdéséről ír.

A **december 4-i Vörös Zászló** közli Dobi Istvánnak, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa elnökének rádióbeszédét, mely december 1-jén hangzott el.

A **december 6-i Vörös Zászló**-szám a Magyar Katonai Tanács elnökének nyilatkozatát hozza nyilvánosságra. A *Népszabadság* december 4-i száma is közölte Uszta Gyula vezérőrnagy beszámolóját. „A tisztikar legnagyobb része rádőbbsent a helyzet súlyosságára, az ellenforradalom tényleges veszélyére, és a kormány utasításának megfelelően kész harcolni az ország rendjének és nyugalmanak helyreállításáért.”

A **december 7-i Előre** közli Grigore Preoteasa beszédét az ENSZ december 3-i ülésén.

A **december 11-i Vörös Zászló** és az *Előre* is közli az MSZMP határozatát.

A **decemberi** cikkek a következő témák szerint csoportosíthatók:

1. A **Budapesten helyreálló, megszilárduló rend**, a lakások feljavítása, a különböző befektetések. (dec. 18. *Vörös Zászló*, dec. 28. *Vörös Zászló*, dec. 30. *Vörös Zászló*)

Az élet rendes mederbe való terelésének első jeleként újra megjelentek Budapesten „a magyar nép igazi érdekeit szolgáló újságok. Legkeresettebb a *Népszabadság*, a Magyar Szocialista Munkáspárt lapja.

A moszkvai televízió filmet készített a budapesti eseményekről (dec. 20-i *Vörös Zászló*): „A magyar filmoperatőrök megörökítették az ellenforradalmi felkelés rettenetes napjait. A filmen lerombolt házakat, a magyar főváros elnéptelenedett utcáit, tereit, kifosztott üzleteket látni. A fasiszták gaztetteit tükröző képek – a hazafiak vadállatias lemészárolása, a tereken felállított máglyák, amelyeken könyveket égettek el, a magyar nép drága műemlékeinek meggyalázása – felháborodást és gyűlöletet váltanak ki a nézők körében.

A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt kormány megalakulása és a szovjet csapatok segítségével véget vetett a fasiszta felkelésnek.

A Budapest c. dokumentumfilm a magyar főváros rendes mederbe terelését ábrázoló felvételekkel fejeződik be.”

2. A cikkek egy másik csoportja a budapesti eseményekben részt vett **idegen elemekről** ír, így találunk köztük francia idegenlégionistákat, akik 300 társukkal érkeztek Magyarországra, akadt köztük hitlerista is (dec. 23. *Vörös Zászló*). A december 27-i *Vörös Zászló*-szám *Kik állnak a kulisszák mögött?* címmel közöl cikket, amelyben ez olvasható: „A magyarországi eseményekről mindenki tudja, hogy nem véletlenül találkozásaként jött létre, hanem régóta szervezett, külföldről irányított diverziós tevékenység eredménye volt. Az utóbbi időben azonban fény derült a külföldi kémszervezetek egyéb aknamunkájára is, ame-

lyeknek célja a népi demokratikus országok államrendje ellen indított ellenforradalmi felkelések kirobbantása. Így az USA több millió dolláros alapjából pénzelt és Nyugat-Németországban összpontosuló kémszervezetek többek között sorozatos diverzionista és provokatív tevékenységet fejtenek ki a Német DK demokratikus rendszerének megdöntésére. [...] Hogy kik állnak a kulisszák mögött, a magyarországi ellenforradalmi puccs kapcsán vált teljesen világossá, valamint azután, hogy számos amerikai kémletleplezte le a Német DK területén. [...] A kémek elbeszéléseiből kitűnik, hogy a kémtevékenységgel foglalkozó amerikai szervezetek a legaljasabb eszközöktől sem riadtak vissza annak érdekében, hogy hadállásokat építsenek ki a népi demokratikus országokban.

A december 19-i *Előre* is hasonló témában közöl cikket: a magyarországi zavargások és sztrájkok tényleges felbujtói amerikai reakciós körök.

3. A cikkek egy további csoportja a **még mindig működő ellenforradalmi bandák** ártalmatlanná tételéről írnak, Budapesten és vidéken. December 20-i *Előre*, december 30-i *Vörös Zászló*: „Az ellenforradalmi banda tagjai október folyamán felfegyverzett csoportokat képezve, gyilkosságokat követtek el, raboltak és államvagyonot sikkasztottak. A banditák számos személyt letartóztattak azzal az ürüggyel, hogy az állambiztonsági hivatal tagjai voltak. Sokat az így letartóztatottak közül meggyilkoltak. [...]”

BÍRÓ GYÖNGYI

A TORDAI UNITÁRIUS ISKOLA RÉGI KÖNYVTÁRA

Kénosi Tőzsér János, a tordai iskola rektora 1746-ban kezdte vezetni azt a Matriculát, amelyben az iskola könyvtárának 18. századi történetére vonatkozó legfontosabb forrás található.¹ A mindössze 206 tételt magában foglaló katalógus bejegyzései révén kivételesen részletes képet alkothatunk e rangban második unitárius iskola könyvtárának történetéről.²

Noha arra a feladatra vállalkozunk mi is, mint Pálfi Károly és Varga Dénes³, és ugyanazok a források érhetőek el számunkra is, úgy gondoljuk, értelmezésünk talán mégis teljesebb lehet.⁴

-
- 1 *Libri Coetus Thordensis*. – in: *Matricula sive Liber, continens* (:ab Anno praecipue 1711:) *Scholae Unitariorum O-Thordensis Rectorum, Cantorum, Exactorum nomina, cum quibusdam constitutionibus, aliisque Rebus memorabilibus, ex antiquis Matriculis, aliisque scriptis excerpta, rectore H. D. Joanne Kénosi Anno 1746. Diebus Canicularibus*. Kézirat. Lelőhelye: az Erdélyi Unitárius Egyház Gyűjtőlevéltára (a továbbiakban EUE Gy.l.vt.), Kolozsvár. Nincs jelzete. 84–94. – A katalógust *Az Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez* című sorozat (a továbbiakban Adattár) hamarosan megjelenő 16/5. kötetében publikáljuk.
- 2 A rangban első unitárius iskola, azaz a kolozsvári kollégium könyvtárának 18. századi történetéhez lásd: BÍRÓ Gyöngyi: *A kolozsvári unitárius intézményi könyvtárak története a 18. században*. in: *Könyves műveltség Erdélyben*. A kötetet összeállította Bányai Réka. Marosvásárhely, 2006. 81–89. – A kötet megjelenése előtt nem volt módunk arra, hogy a marosvásárhelyi konferencián két évvel korábban elhangzott előadásunk szövegét átnézzük. Ezért itt szeretnénk kijavítani egy ott olvasható tévedésünket: az 1738-as katalógus nem az egyházközség és a kollégium könyveinek közös katalógusa, hanem az egyházközség könyvtáré. Az oly találó „a rangban második unitárius iskola” kifejezést Balázs Mihálytól kölcsönöztük.
- 3 PÁLFI Károly: *A tordai unitarius Középtanoda könyvtárára vonatkozó adatok* (1877). – in: A Tordai volt unitárius iskola könyvtárára vonatkozó adatok. Kézirat. Lelőhelye: a Román Akadémia kolozsvári könyvtára (a továbbiakban RA Kvt.) Jelzete: MsU 1861. 42–43. VARGA Dénes: *A tordai unitárius gimnázium története*. Torda, 1907. 361–375.
- 4 Írásunk a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei által szervezett *Egyházi könyvkultúra Magyarországon és Európában a 15. század végétől a 18. század közepéig. Religious Book Culture in Europe and Hungary from the end of the 15th century to the late 18th century* című nemzetközi tudományos konferencián (Sárospatak, 2003. október 1–3.) *A tordai unitárius iskola könyvtárának története a XVIII. században* címmel elhangzott előadás szövegének átdolgozott változata.